

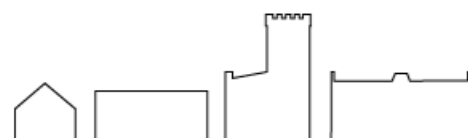
Utredning om driftsform för dagverksamhet med inriktning demens

Innehåll

1. Inledning	3
2. Bakgrund och syfte	4
2.1 Bakgrund.....	4
2.2 Syfte	4
3. Alternativa driftsformer	5
5. Analys och bedömning	7

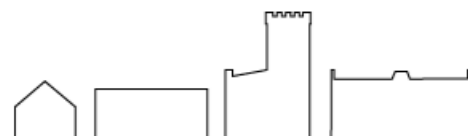
1. Inledning

Dagverksamhet för äldre är en biståndsbedömd insats som den enskilde, enligt Socialtjänstlagen (2025:400) (SoL), kan ansöka om via avdelningen för äldre i Danderyds kommun. Den enskilde kan beviljas insatsen mellan en och fem dagar per vecka beroende på behov. Målet med insatsen är att erbjuda den enskilde meningsfulla och stimulerande aktiviteter samt social gemenskap med andra för att bibehålla sina fysiska, psykiska och intellektuella funktioner så länge som möjligt. Insatsen har ett förebyggande syfte och erbjuder en trygg och meningsfull miljö och verksamheten erbjuder ett brett utbud av aktiviteter inklusive sociala aktiviteter och hälsoinsatser som är anpassade för målgruppen. Dagverksamhet ger även anhöriga avlastning och gör det möjligt för fler personer med demenssjukdom att bo kvar hemma längre, i enlighet med kvarboendep principen¹.

Danderyds kommun tillhandahåller idag två dagverksamheter, Soltorpet och Oliven som drivs av kommunens egen regi. Verksamheterna har en samlad kapacitet på 105 platser per vecka, måndag till fredag.

För de personer som inte på egen hand kan ta sig till dagverksamheten kan turbunden resa beviljas.

¹ Kvarboendep principen har länge varit vägledande inom äldrepolitiken i Sverige och innebär att den enskilde ska kunna bo hemma i sin ursprungsbostad så länge som den enskilde själv önskar.

2. Bakgrund och syfte

2.1 Bakgrund

I Danderyds kommun har en utredning² visat att behovet av dagverksamhet för äldre ökat över tid sedan 2019. Befolkningsprognosen visar att antalet äldre samt andelen med demenssjukdom kommer att öka fram till 2040. För att säkerställa bästa möjliga tillgänglighet för Danderyds kommuninvånare och tillgodose det ökade behovet av insatsen dagverksamhet fattade socialnämnden den 24 september 2025 beslut om att utöka befintliga platser inom dagverksamhet med 45 platser per vecka. I beslutet uppdrog socialnämnden åt socialförvaltningen att vidare utreda lämplig driftsform.

Socialförvaltningen i Danderyds kommun har undersökt möjligheten att köpa platser i närliggande kommuner. Det visar sig dock att Vallentuna, Täby, Österåker och Norrtälje har köer och därmed inte kan erbjuda platser för Danderyds kommuninvånare. Detta visar att behovet är regionalt och att samverkan inte löser kapacitetsbristen på kort sikt. Nuvarande situation kan medföra risk för längre väntetider, ökad anhörigbelastning och fler akuta placeringar i särskilt boende – vilket är både kostnadsdrivande och kvalitetsmässigt sämre.

2.2 Syfte

Syftet med denna utredning är att analysera och bedöma vilken driftsform som är mest lämplig för etableringen av en ny dagverksamhet för äldre inom Danderyds kommun. Kraven är att dagverksamheten ska ha kapacitet för 45 platser per vecka, måndag till fredag.

Det önskvärda läget är balans mellan behov och tillgång på platser i dagverksamhet med demensinriktning. Tillgång till dagverksamhet utan väntetid ger anhöriga avlastning och gör det möjligt för fler personer med demenssjukdom att bo kvar hemma längre, i enlighet med kvarboendep principen³. Genom att målgruppsanpassa verksamheten och erbjuda personcentrerade aktiviteter skapas förutsättningar för ökad livskvalitet, social stimulans och bibehållen funktion.

Målet är att säkerställa att den nya dagverksamheten organiseras på ett sätt som bäst möter Danderyds kommuninvånarens behov och kommunens strategiska mål som avser att säkerställa service och tjänster av hög kvalitet samt stor valfrihet i kommunens service och tjänster.

² SN 2025/077

³ Kvarboendep principen har länge varit vägledande inom äldrepolitiken i Sverige och innebär att den enskilde ska kunna bo hemma i sin ursprungsbostad så länge som den enskilde själv önskar.

3. Alternativa driftsformer

För att möta det ökande behovet av dagverksamhet för personer med demenssjukdom har utredningen identifierat tre strategiska alternativ att överväga:

- **Valfrihetssystem enligt lag (2008:962) om valfrihetssystem (LOV)**

Lagen om valfrihetssystem innehåller ett regelverk som låter kommuner låta medborgare själva välja utförare av tjänster inom socialtjänst och hälso-sjukvård istället för att använda upphandlingsformen (LOU). Syftet är att öka valfriheten för den enskilde, konkurrensutsätta tjänsterna för att höja kvaliteten, och främja enskilt företagande, där leverantörer konkurrerar med kvaliteten för en förutbestämd ersättning. Valfrihetssystem enligt LOV innebär således att den enskilde ges möjlighet att välja vem som ska utföra tjänsten bland godkända utförare som nämnden upprättat avtal med. För de som inte kan eller vill välja utförare ska nämnden erbjuda ett ickevalsalternativ, exempelvis genom att utforma en turordningslista med leverantörerna i valfrihetssystemet eller att ha den egna verksamheten som ickevalsalternativ.

Inom ramen för ett valfrihetssystem fastställer nämnden krav på utföraren och tjänsten i ett förfrågningsunderlag som ligger till grund för avtalet. Så länge de kraven uppfylls är utföraren valbar. Nya utförare kan ansluta sig löpande och också lämna systemet enligt regler som nämnden beslutar om. Nämnden kan normalt sett ändra både materiella (innehåll i tjänsten) och formella (betalningsrutiner och annan formalia) bestämmelser kring verksamheten om ändringarna sker så att utföraren kan välja att lämna kundvalssystemet innan ändringarna börjar gälla.

- **Överlåtelse av drift av verksamhet enligt lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU), s.k. driftentreprenad**

Upphandling av verksamhet som ska utföras av en privat utförare sker i enlighet med de regler som finns i lagen om offentlig upphandling. Avtal sluts för viss tid och vid en överlåtelse av drift av verksamheten är det vanligast att lokalförsörjning sker från kommunens egna bestånd.

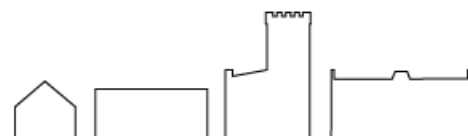
Inom ramen för en upphandling enligt LOU ställer nämnden krav på utföraren och tjänsten i ett upphandlingsdokument som ligger till grund för avtalet. Nämnden kan inte under avtalstiden ändra förutsättningarna för hur verksamheten ska utföras, utöver vad som har reglerats i avtalet och verksamheten måste under hela avtalstiden utföras på det sätt och

inom de ramar som nämnden definierade under upphandlingen. Det är därför viktigt att i avtalet ha bestämmelser om utveckling av verksamheten.

- **Överenskommelse med kommunens egen regi**

Förvaltningen har utöver ovanstående alternativ även undersökt och utvärderat om den nya dagverksamheten kan bedrivas i egen, kommunal, regi. Mot bakgrund av att förvaltningen redan har två dagverksamheter i egen regi har förvaltningen valt bort detta alternativ för att kunna erbjuda kommuninvånarna möjlighet till att tillhandahålla ett mer varierat utbud av utförare.

I syfte att kartlägga marknaden av externa leverantörer som kan bedriva dagverksamhet för äldre med demensinriktning har socialförvaltningen genomfört en request for information (RFI). En RFI är en extern remiss som upphandlande myndighet, i detta fall nämnden, har möjlighet att skicka ut inför en upphandling. Syftet med en RFI är att samla information om kapacitet, kvalitet och villkor inför en eventuell upphandling. Under RFI:n, som inte är bindande, framkom visst intresse från privata aktörer att tillhandahålla den dagverksamhet som nämnden efterfrågade.

5. Analys och bedömning

Socialförvaltningen har en relativt stor egen regi inom äldreomsorgen. Inom insatsen dagverksamhet består marknadsandelen till 100 % av egen regi genom den två befintliga dagverksamheterna och det finns därmed idag ingen konkurrensutsättning för aktuell insats.

Konkurrensutsättning är när en kommun prövar om en privat utförare kan driva en kommunalt finansierad verksamhet. Detta i stället för att kommunen driver verksamheten i egen regi.

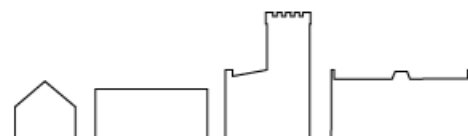
Syftet med en konkurrensutsättning är att skapa valmöjligheter för den enskilda genom att öka antalet utförare. Att konkurrensutsätta kommunala tjänster har visat sig leda till stor valfrihet för den enskilde, ett kostnadseffektivt användande av skattemedel samt ett incitament för ökad kvalitet inom vård- och omsorgstjänster.

Danderyds kommun har en tydlig inriktning att erbjuda stor valfrihet inom kommunens service och tjänster. Enligt kommunens vision och strategiområden ska invånarna kunna välja inom den kommunalt finansierade servicen utifrån individens önskemål och förutsättningar. Detta gäller särskilt inom kärnområden som äldreomsorg, där kommunen strävar efter att skapa en positiv utveckling och hög kvalitet i insatserna.

Under utredningen har möjligheten att driva även den tilltänka dagverksamheten i egen regi övervägts. Dock har förvaltningen, i enlighet med kommunens strategi om hög valfrihet, bedömt att andra alternativ är att föredra för att erbjuda kommunens invånare ett brett utbud av möjliga utförare inom den kommunalt finansierade servicen. Genom att låta privata aktörer driva en dagverksamhet tillgodoses kommuninvånarnas möjlighet att välja bland ett stort utbud av utförare och kompletterar nuvarande dagverksamheter som drivs i egen regi. Dessutom bedömer förvaltningen att en konkurrensutsättning skulle kunna gynna kvaliteten på de insatser nämnden tillhandahåller.

För att gå vidare i frågan kring form av konkurrensutsättning finns det vidare två tänkbara alternativ för driften av den planerade nya dagverksamheten med 45 platser. Det ena är att upphandla driften med stöd av LOU. Detta alternativ innebär att kommunen tillhandahåller lokaler från det kommunala beståndet men att driften av verksamheten upphandlas av en privat aktör. Det andra alternativet är att inrätta ett valfrihetssystem och genom detta låta privata aktörer ansluta sig för att erbjuda sina tjänster.

Förvaltningen har undersökt det kommunala lokalbeståndet och i dagsläget saknas det lokaler som är ändamålsenliga att genomföra denna typ av verksamhet i. För att bedriva en daglig verksamhet med inriktning demens finns riktlinjer att förhålla sig till. Dessa riktlinjer stadgar bland annat att lokalerna ska vara utformade för att stödja personcentrerad vård, vilket innebär att de ska vara hemlika snarare än institutionella. Lokalerna ska vidare vara lättnavigerade

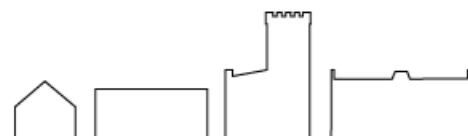
med tydlig skyltning, god belysning och användning av kontraster för att markera dörrar och hinder. Utöver detta bör lokalen ha tillgång till en säker utemiljö, ha tillgång till tekniska hjälpmedel, och gärna inrymma faciliteter som HWC, entré/kapprum, tillgång till matservering, gemenskapsdel, vilorum. Lokalerna ska även uppfylla höga krav på brandsäkerhet och tillgänglighet enligt Boverkets byggregler. Att anpassa lokaler kan både ta tid och bli kostsamt varför förvaltningen bedömer att alternativet att upphandla drift av verksamhet inte är det mest fördelaktiga alternativet.

Vid en sammantagen bedömning har förvaltningen kommit fram till att det mest fördelaktiga alternativet för driftsform av dagverksamhet är att inrätta ett valfrihetssystem. Förvaltningen har idag valfrihetssystem inom flera områden som vård- och omsorgsboenden, hemtjänst, familjerådgivning samt daglig verksamhet, korttidstillsyn samt korttidsvistelse enligt LSS. Valfrihetssystem har inom dessa områden visat sig vara ett bra arbetssätt för att tillhandahålla en stor bredd i utbudet som stärker den enskildes valfrihet. Vidare är det socialförvaltningens bedömning att valfrihetssystemet ger förvaltningen och nämnden en god inblick i verksamheterna som genomför insatser. Socialförvaltningen har en nära dialog med de utförande leverantörer som är anslutna till valfrihetssystemet och nämnden följer löpande upp verksamheterna för att säkerställa att de lever upp till de krav som nämnden uppställt i förfrågningsunderlaget som ligger till grund för det avtal som sluts mellan nämnden och leverantören.

Andra kommuner, såsom Täby, Stockholm, Uppsala och Nacka, har upphandlad dagverksamhet enligt LOV och erbjuder olika inriktningar där brukarna kan välja utförare. Samtidigt har vissa kommuner valt att avveckla LOV inom dagverksamhet eftersom privata utförare inte visat tillräckligt intresse.

Den risk som ett valfrihetssystem kan innebära är att det saknas leverantörer som vill ansluta sig till valfrihetssystemet. Förvaltningen har genomfört en RFI vars syfte är att undersöka marknaden. Vid denna undersökning har ett par leverantörer visat intresse och uppgivit att de har möjligheter att genomföra insatsen. Förvaltningen vill dock understryka att förvaltningen inte kan garantera att det vid en publik förfrågan finns leverantörer som kan leva upp till samtliga villkor och därmed kan godtas som leverantörer. Detta är en garanti som aldrig kan lämnas förrän förfrågan ställts publikt och handläggning av ansökningar skett.

Mot bakgrund av ovanstående är det socialförvaltningens rekommendation att nämnden beslutar om att föreslå för kommunfullmäktige att inrätta ett valfrihetssystem för äldre med demensinriktning. Syftet med införandet av ett valfrihetssystem för denna insats är att öka den enskildes valfrihet, delaktighet och inflytande samtidigt som mångfalden av utförare förväntas

öka. Vidare bedöms en konkurrensutsättning av insatsen främja kvaliteten i utförandet av insatser vilket är en central fråga för nämndens samtliga verksamheter.